

Jussi Lehtomäki

TaM, Elokvataiteen maisteriohjelma, Aalto-yliopisto

Kauhuelokuvien metsä vaaran, koettelemuksen tai muutoksen paikkana

Vaikka ihmisillä ei ole samanlaisia syitä pelätä metsää kuin metsänpetojen keskelä eläneillä esivanhemmillaan, metsä toimii edelleen pelon näyttämönä mediassa (Parker 2020, 2). Tämä näkyy siinä, kuinka metsä on vakiinnuttanut asemansa kauhuelokuvien ja tv-sarjojen tapahtumapaikkana (Hackett & Harrington 2019, 2–3). Jos seurue suuntaa kauhuelokuvan alussa metsään, katsoja voi odottaa, että heille tapahtuu siellä jotain karmivaa.

Tarkastelen tässä katsauksessa kauhuelokuvien metsää englanninkielisen kirjallisuuden kerrontaa tutkineen Catherine Addisonin jaottelun kautta, sillä kauhugenren juuret ovat erityisesti 1700-luvun gotiikasta ammentavissa novelleissa (Carroll 1990, 4). Addison (2007, 118–119) määrittelee kolme roolia, joiden avulla metsää voi tarkastella eurooppalaisessa ja pohjoisamerikkalaisessa tarinankerronnassa. Metsä voi olla sivistymätön tai vaarallinen paikka, jossa vaanii primitiivinen kauhu, koettelemusten tai eksymisten paikka siellä kulkevalle tai väliaikainen turvapaikka yhteisön normit hylänneelle.

Myös elokuva- ja televisiotutkija Josef Steiff (2019) on hyödyntänyt Addisonin jaottelua tutkiessaan metsän roolia päähenkilön tarinarakenteen kautta. Steiff erottelee käsikirjoittamisteorioista kaksi pääasiallista tarinankulun mallia, joiden käsitteet hän on lainannut kirjailijoilta Joseph Campbellilta ja Maureen Murdockilta. Campbellin (1949) ”sankarimatka” on klassinen tarinamalli, jossa sankari suorittaa tehtävää. Päähenkilön tarina on lineaarinen matka ulkoisen tavoitteen saavuttamiseksi. Murdockin (1990) ”sankarittaren matka” taas on rakenteeltaan syklistempi ja keskittyy enemmän sisäiseen kehitykseen. Steiffin mukaan metsä toimii kauhuelokuvissa usein joko kauhun tai muutoksen ympäristönä. Metsään sijoittuvat kauhuelokuvat, päähenkilön sukupuolesta riippumatta, voivat edustaa joko epäonnistuneita sankaritarinoita tai puhtasoppisia sankarittaren tarinoita. (Steiff 2019, 249–253, 256.)

Tässä katsauksessa tarkastelemani elokuvat edustavat 2000-luvun länsimaisia kauhuelokuvia, joissa korostuu metsän rooli kauhun paikkana. Daniel Myrickin ja Eduardo Sánchezin käsikirjoittaman ja ohjaaman *The Blair Witch Projectin* (Yhdysvallat, 1999) väitetään perustuvan kadonneen dokumenttiryhmän löydettyihin filmimateriaaleihin. David Brucknerin ohjaamassa *The Ritualissa* (Iso-Britannia & Kanada, 2017) seurue eksyy vieraaseen maahan suuntautuvalla patikointimatalla muinaiseen metsään, josta ei tunnu löytyvän reittiä ulos. Robert Eggersin ohjaaman *The VVitchin* (Yhdysvallat, Kanada & Iso-Britannia, 2015) tapahtumat vuorostaan sijoittuvat 1600-luvun Uuteen-Englantiin, jossa puritaanien lapsi katoaa mystisesti metsään ja epäilykset noituudesta heräävät.

Kauhussa on tunnistettu ainakin 35 erilaista alagenreä, joista *The Blair Witch Project* edustaa *found footage* -elokuvia (Hellerman 2024). Kyseisen alagenren elokuvissa leikitään mielikuvalla, että materiaali on dokumentaarista ja kyseessä on

käsittämätön tallenne tapahtuneesta (Heller-Nicholas 2014, 3–4). Siitäkin huolimatta, että *The Ritual* sijoittuu Pohjois-Ruotsiin tässä ajassa ja *The VVitch* 1600-luvun Uuteen-Englantiin, molempien voi katsoa edustavan *folk horror* -alagenreä. *Folk horrorille* on tyypillistä yhdistää kauhua kansantarustoon tai -perinteisiin. Genren tapahtumat sijoittuvat useimmiten yhteiskunnan syrjäseuduille, joissa sivistys ja muinaiset kulttuurit joutuvat vastatusten. (Flavin 2003, 9–11.)

Lähestyn tässä katsauksessa kauhuelokuvan metsää moniulotteisena näyttämönä, jonka roolit ja päähenkilön sisäisen muutoksen tila voidaan jäsentää Addisonin ja Steiffin jaottelujen kautta. Käsittelen aluksi metsän ja kauhun suhdetta, minkä jälkeen syvennyn elokuvaesimerkkien avulla metsään joko vaaran, koettelemuksen tai muutoksen paikkana.

Metsä ja kauhu

Metsät kuvataan klassisissa tarinoissa ja kertomuksissa usein pimeinä, sekavina ja läpi raivattavina paikkoina, sillä sekä Eurooppa että Pohjois-Amerikka ovat olleet ennen tiheän puuston peittämiä (Addison 2007, 116). Kauhuelokuvien metsä esitetään niin ikään suurena ja vaikeasti haltuun otettavana alueena. Kauhuelokuvan metsä on katsojan mielessä syntyvä konstruktio, sillä se ei ole maantieteellisesti tarkka, vaan etusijalla ovat metsästä syntyvät mielikuvat sivistyksen ulkopuolisena kauhun tyyssijana. (Parker 2020, 7, 178–179.)

Metsä ei ole pelkästään paikka, vaan se heijastaa myös ihmisten mielentilaa. Addisonin (2007, 116) mukaan jungilaisessa psykologiassa metsä edustaa alitajunnan tiedostamattomia ja kätkeytyviä kerroksia. Villi metsä ja sivistynyt kaupunki muodostavat dikotomian. Siinä, missä kaupunki edustaa Steiffin (2019, 250, 255) mukaan maskuliinista halua järjestykseen ja rationaalisuuteen, metsä edustaa sen vastakohtaa: mystisyyttä, hallitsemattomuutta ja vaaraa.

Mikä on kauhua missäkin aikakaudessa ja tilanteessa, riippuu katsojasta. Metsä, joka näyttää kauhuelokuvan metsältä, voi toimia toisessa yhteydessä vaikkapa sadun tai fantasian metsänä. Kauhu on genrenä korostuneen auditiivinen ja monesti metsän kauhunomainen luonne syntyy katsojalle elokuvan äänisuunnittelulla (Hutchings 2004, 6, 132).

Kauhuelokuvan tunnistaa sen tavoitteesta synnyttää kauhua katsojassa (Turnock 2019, 6). Katsoja haluaa kokea turvallisessa kontekstissa pelottavia ja epämiellyttäviä kokemuksia, jotka hän voi liittää kauhua herättävään teokseen (Carroll 1990, 52–53). Useasti kauhun aiheet kumpuavat joko sivilisaation tukahduttavasta tai sortavasta vaikutuksesta (Wood 2018, 79). Kauhuelokuvissa uhka voidaan liittää tuttuihin elementteihin, kuten vaikkapa eläimiin ja puihin, mutta usein kauhu saa hirviön muodon, joka toimii pelon metaforana (Turnock 2019, 7). Tämän katsauksen kauhuelokuvissa metsä on kauhistuttava paikka itsessään mutta myös paikka noidille ja muinaisille hirviöille.

Seuraavaksi käsittelen metsän rooleja kauhuelokuvissa. Yhteistä tähän katsaukseen valitsemilleni elokuville on, että metsään saavutaan jostain sivistyneisyyttä viestivästä paikasta, kuten isommasta kaupungista.

The Blair Witch Project: Vaarallinen metsä

Addisonin metsän merkitystä eurooppalaisessa ja pohjoisamerikkalaisessa tarinankerronnassa käsittelevässä kolmijaottelussa (2007, 119–120) ensimmäinen kategoria liittyy metsään sivistyksen vastakohtana. *The Blair Witch Project*issa metsä on pri-

mitiivinen paikka, jonka uhan voi aistia vaanivan sen kätköissä, kuten Punahilkkasadussa. Elokvassa katsojalle annetaan ohje etsiä hirviö metsän puiden joukosta. Pelkkä ideakin tietyn tyyppisestä hirviöstä, tässä tapauksessa noidasta, alkaa ohjata katsojan mielikuvitusta. (Parker 2020, 138.)

Uhka noidasta istutetaan *The Blair Witch Projectissa* metsään uskomusten kautta. Kuvausryhmä aloittaa dokumenttielokuvansa kuvaukset paikallisten haastatteluilla. Paikalliset kertovat metsässä tapahtuneista lasten kidnappauksista, kadonneista metsästäjistä sekä kohtaamisista noidan tai noidan läsnäolon kanssa. Paikalliset eivät viihdy metsässä, koska he epäilevät sen olevan noiduttu. Katsojan näkökulmasta tutkittava metsä on pääosin lehtimetsää. Syksyinen lehdettömyys tukee mielikuvaa, että elokuva perustuu käsittelemättömiin tallenteisiin.



Kuva 1. Kauhuelokuvan metsästä löytyy usein uhkaavia merkkejä. Kuvakaappaus elokuvasta *The Blair Witch Project*.

The Blair Witch Projectin päähenkilö, dokumenttiohjaaja Heather (Rei Hance), ei Punahilkkan tavoin pelkää metsää, vaikka paikalliset häntä siitä varoittavatkin. Heatherilla ei ole myöskään kokemuksia noidista, joten hänellä ei ole syytä odottaa sellaisen kohtaamista. Heather suorittaa elokuvassa sankarin matkaa tavoitteenaan tehdä dokumenttielokuva yhdessä kuvaaja Joshin (Joshua Leonard) ja äänittäjä Miken (Michael C. Williams) kanssa.

Steiff (2019, 252) kuvaa kauhuelokuvien metsän yrittävän päästä päähenkilön ihon alle. Metsä toimii alustana kauhulle, sillä sen vähäisimmätkin varjot ruokkivat mielikuvitusta. Klassisessa kirjallisuudessa kauhujen metsästä saattaa löytyä merkkejä noituudesta tai pakanallisista rituaaleista. (Addison 2007, 119–120.) *The Blair Witch Projectissa* metsässä vietetään aikaa ennen kuin tarina kallistuu huomaamattomasti kohti kauhua. Aluksi oudot kiviröykkiöt ja öiset äänet riemastuttavat kuvausryhmää. Seuraavaksi ryhmä kuitenkin huomaa, ettei metsässä voi suunnistaa ja outoja merkkejä ilmestyy öisin teltan läheisyyteen. Kun teltta alkaa yöllä heilua, metsä itsessään muuttuu hirviöksi. Tärisevä kuva pimeästä metsästä jättää katsojalle tilaa tulkita, vaaniiko joku kuvausryhmää.

Vaikka päähenkilö voi yrittää toimia primitiivisessä metsässä vilpittömästi, hän saattaa tietämättään vaarantaa läheisensä. Näin toimii Punahilkkinen kertoessaan sudelle määränpääkseen isoäidin mökin. (Addison 2007, 120–121.) Suunnistuksesta vastaava Heather ei aluksi pidä eksymistä ongelmana, mutta se toimii siemenenä ryhmän eripuralle. Mike ja Josh alkavat syyttää Heatherin asettaneen heidät vaaraan. He kiertävät kehää päivisin ja pelkäävät öisin. Lopulta yksi ryhmästä katoaa yön aikana.

Metsässä vietetty aika toimii kasvualustana alitajunnassa piileville peloille (Addison 2007, 120). Heather ei enää usko löytävänsä ulos metsästä ja syyttää itseään tilanteesta. Toivo kadonneen löytämiseksi johdattaa loppuryhmän metsän keskellä olevalle autiotalolle. Epätoivoinen etsintäoperaatio talossa, jonka on vihjattu olevan noidan asuinpaikka, osoittaa katsojalle todeksi kaiken sen karmivuuden, mitä tämä on *The Blair Witch Projectin* metsästä valmis näkemään.

The Ritual: Metsä eksymisen paikkana

Toinen tapa lähestyä kauhuelokuvan metsää on nähdä se sokkelona, josta päähenkilön täytyy löytää reitti ulos. Tällöin metsä toimii Addisonin (2007, 119) jaottelussa koettelemusten tai eksymisten paikkana. Steiffin teorian mukaan *The Ritualissa* sankarin matka katkeaa. Metsä hirviöineen pakottaa päähenkilön kohtaamaan pelkonsa eksymisten ja erehdysten kautta.

The Ritualissa päähenkilö Luke (Rafe Spall) lähtee vastentahtoisesti vaellukselle Ruotsin ja Norjan rajalle. Matka, joka oli alun perin viiden ystävän varaama, on muuttunut neljän eripuraisen miehen patikoinniksi. Seurueen viides jäsen on kuollut aiemmin ryöstössä lähikaupassa. Osan mielestä Luke on vastuussa kuolemasta, koska hän jähmettyi pelosta ryöstön aikana.

Metsä testaa *The Ritualissa* eksyjä. Addison vertaa Danten *Jumalaisen näytelmän* (*La Divina Commedia*, 1300-luvun alku) Helvettiä vaellukseen, jossa eksytään oikealta reitiltä. Sokkeloinen metsä voi kirjallisuudessa olla lumottu tai vaaroja täynnä testaten kulkijan moraalialia ja kykyä nähdä häiriötekijöiden lävitse. (Addison 2007, 119.) *The Ritualin* metsä on luonnontilassa oleva muinainen havumetsä, joka on tiheä



Kuva 2. Metsässä eksyminen johtaa kauhuelokuvissa ongelmiin. Kuvakaappaus elokuvasta *The Ritual*.



Kuva 3. Hirviö lymyilee kauhuelokuvan metsässä. Kuvakaappaus elokuvasta *The Ritual*.

ja vaikeakulkuinen. Vaikka seurue aluksi kulkee kaukana metsästä, he päättävät oikaista metsän poikki, kun yksi heistä nyrjäyttää nilkkansa. Kyvyttömyys puhua asioista saa miehet tekemään vääriä päätöksiä. He selittävät esimerkiksi puuhun viskatun hirvenraadon karhun tekosina ja yöpyvät mökissä, josta ovat aiemmin löytäneet pakanallisia merkkejä.

Steiffin (2019, 254) mukaan metsä voi myös toimia petkuttajana kauhuelokuvassa. Luke näkee painajaisia, joissa ystävän kuolema tapahtuukin metsässä. Luke ei ole ainoa riivattu, vaan koko seurue kärsii todentuntuisista unista. Sen sijaan, että he palaisivat alkuperäiselle reitille, he jatkavat tuntematonta polkua pitkin. Metsä muuttuu selviytymiskamppailuksi, kun ryhmälle paljastuu, että siellä vaanii jotain vaarallista.

Vaikka kirjallisuuden klassikoissa matka on yleensä täynnä koettelemuksia, kirjajan päähenkilölle aukenee lopulta mahdollisuus löytää labyrintiksi muuttuneesta metsästä ulos. Lopputulos ei kuitenkaan aina täsmää sen kanssa, mitä päähenkilö on alun perin matkaltaan tavoitellut. (Addison 2007, 119.)

The Ritualissa ryhmän rippeet löytävät lopulta kylän, joka ei ole metsää turvallisempi. Kyläläiset kumartavat metsän hirviölle, koska se pitää heidät elossa. Jos Luken tavoite on alun perin ollut selviytyä patikointimatkasta entisten ystäviensä kanssa, hänen täytyy nyt valita, jähmettyykö hän muinaisen jumalhirviön edessä, kuten teki ryöstön yhteydessä, vai nouseeko hän taistoon itsensä ja ystäviensä puolesta.

The VVitch: Metsä muutoksen paikkana

Addisonin kolmas luokitus metsästä länsimaisessa tarinankerronnassa on nähdä metsä väliaikaisena turvapaikkana. Klassinen esimerkki metsässä elävästä lainsuojattomasta on Robin Hood. Metsän hyväksyminen turvapaikaksi voi merkitä myös itsensä löytämistä tai muutosta. (Addison 2007, 119, 125–126; Steiff 2019, 254.)

1600-luvun Uuteen-Englantiin sijoittuvassa *The VVitchissä* villi luonto näyttäytyy hurskaille vanhemmille parempana paikkana kasvattaa monilapsinen perhe kuin väärin Jumalaa palveleva siirtokunta. Samalla elokuva on perheen teini-ikäisen

tyttären Thomasinin (Anya Taylor-Joy) kasvutarina. Thomasinille metsä ja uskonto muodostavat dikotomian: usko edustaa kahlitsevaa maskuliinisuutta, metsä vapauttavaa feminiinisyttä.

The VVitchin seka- ja havumetsä on elokuvassa neitseellistä luonnonmetsää, jossa kukaan Jumalaa pelkäävä ei ole vielä kulkenut. Metsän uhkaavuus tuntuu muuttuvan sen mukaan, millaiset tarkoitukset siellä kulkevalla on. Aluksi metsä toimii perheelle turvapaikkana antaen heidän yöpyä siellä. Thomasinin perhe ei Robin Hoodin joukkojen tavoin kuitenkaan haaveile paluusta yhteisöön. Vanhemmat eivät hyväksy luontoa sellaisenaan, vaan aikovat valjastaa sen Jumalan nimeen maatilakseen.

Metsän turva on kuitenkin väliaikaista. Addisonin (2007, 126–127, 131) mukaan metsän todellinen luonne paljastuu, jos siellä vietetään liikaa aikaa. Metsä on kaunis ja oikeudenmukainen sitä kunnioittaville, mutta jos sen hyväntahtoisuutta käyttää hyväkseen, ikävät puolet nousevat esiin.

The VVitchissä metsään meneminen on määritetty synniksi, jota Thomasin ei tee edes silloin, kun hänen vahtimansa vauvaikäinen sisarus katoaa metsän laidalla. Katsojalle viejä näytetään noidaksi, mutta vanhemmille epätietoisuus näyttäytyy Jumalan hyväksymänä koettelemuksena. Perheessä käsitys synnistä on suhteellista, erityisesti miehille, sillä isä tunnustaa pojalleen vaihtaneensa vaimonsa hopeapikarin metsän pyydyksiin. Kun Thomasin lopulta lähtee tarkistamaan ansoja veljensä kanssa, metsä näyttäytyy hänelle valoisana seikkailuna, mutta aseensa kanssa kulkevalle veljelle metsä on synkempi. Lopulta murrosikä lähestyvä veli joutuu noidan lumoamaksi tämän ottaessa viettelevämmän olomuodon.

The VVitchissä metsä kuvastaa, kuinka metsä ei ole vain kasvillisuutta, vaan myös eläimet ovat osa metsän voimia. Kaikista pahin on suurisarvinen pässi Musta Philip, joka kuiskii paholaisen äänellä perheen kaksosia syyttämään Thomasinia noidaksi. Vanhempien on helppo uskoa noituus, sillä täysi-ikäisyyttä lähestyvä tytär on perheestä ainoa, joka välttyy metsän kauheuksilta.



Kuva 4. Metsä voi vaikuttaa kauhuelokuvassa aluksi turvapaikalta. Kuvakaappaus elokuvasta *The VVitch*.



Kuva 5. Thomasin (Anya Taylor-Joy) ei halua jäädä yöksi metsään. Kuvakaappaus elokuvasta *The VVitch*.

Pohjimmiltaan metsä on turvapaikka niille, jotka löytävät siellä itsensä osana jotain suurempaa. Vaikka metsä on voinut viedä kulkijansa turmioon, se voi myös palkita seuraajansa. (Addison 2007, 126, 133.) Koska kaikki pitävät Thomasinia syyllisenä perheen perikatoon, hän ei voi palata siirtokuntaan, jossa hänet poltettaisiin noitana. Lopulta Thomasin pyytää Mustaa Philippiä puhumaan hänellekin. Thomasin on valmis astumaan rajan ylitse metsän puolelle.

Metsä kaiken jälkeen

Jokaisessa tämän katsauksen kauhuelokuvassa metsä tehdään läsnä olevaksi sekä päähenkilölle että myös katsojalle. Metsä on melkein aistittavissa katsojan ympärillä, varsinkin äänisuunnittelun ansiosta. Luonto tarjoaa tutkija Elizabeth Parkerin (2020, 36, 275) mukaan immerstiivisen yhteyden ympäröivään maailmaan, koska kauhu tekee katsojasta vastaanottavaisen. Parkerin mukaan metsään liittyvään kauhuun voi yhdistyä myös viehätystä ja halua.

Kauhuelokuvissa metsään liittyvät odotukset vaihtuvat useimmiten koettelemuksiksi, erityisesti jos kyseessä on Steiffin (2019, 253) kuvailema epäonnistunut sankaritarina. Näin tapahtuu mielestäni katsauksen elokuvissa *The Blair Witch Project* ja *The Ritual*. Tällöin metsän tarjoama suoja paljastuu tunneleiden ja talojen kaltaiseksi hirveäksi paikaksi. Elokuvatutkija Carol J. Clover (2015) kuvailee hirvittäviksi paikoiksi (*the terrible place*) useimmiten suljettuja tiloja, jotka aluksi ovat saattaneet vaikuttaa suojapaikoilta mutta paljastuneet myöhemmin loukuiksi, joissa päähenkilö on saalistajan armoilla. (Clover 2015, 30–31.)

Päähenkilöiden käsitys metsästä muuttuu kauhuelokuvissa usein ensivaikutelman irtokuvaksi. Metsä ei itsessään muutu, vaan päähenkilö muuttuu metsän kohdattuaan. Esimerkiksi *The Blair Witch Projectin* ja *The Ritualin* metsät ovat lopussa

kauhistuttavia paikkoja, joista päähenkilön on paettava keinolla millä hyvänsä. Katsauksen elokuvista pidän *The VVitchiä* puhtasoppisena sankarittaren tarinana, sillä metsästä pakenemisen sijaan päähenkilö tulee lopulta osaksi metsää, koska metsä näyttäytyy hänelle turvapaikkana.

Kauhuelokuvissa metsien roolit eivät ole toisiaan poissulkevia, ja samaa ilmiötä korostaa myös Catherine Addison (2007, 133–134). Jokaisessa tarkastelemassani elokuvassa metsä tarjoaa kauhun hetkiä mutta eksyttää myös kulkijat väärille reiteille. Sekä *The Ritualin* että *The VVitchin* päähenkilöt ovat myös käyneet läpi muutoksen. Addisonin esittelemät kategoriat auttavat näkemään, kuinka monenlaisia rooleja metsällä voi olla kauhuelokuvassa.

Vaikka metsät jättävät jälkensä päähenkilöihin, metsä säilyttää kauhuelokuvien lopussa luonteensa ihmisen hallinnan ulottumattomissa. Parkerin (2019, 23; 2020, 277) mukaan metsä tarjoaa hautausmaiden ja linnojen tavoin vakiintuneen näyttämön alkukantaiselle kauhulle, jonka ytimessä on pelko jostain kamalasta salaisuudesta, jota kokijatkaan eivät halua kerrottavan. Mitä kauheuksia kauhuelokuvan metsässä on tapahtunutkin, todisteet kätkeytyvät oksien uumeniin metsän palautuessa alkuperäiseen muotoonsa.

Lähteet

- Addison, Catherine (2007) Terror, Error or Refuge: Forests in Western Literature. *Alternation* 14(2), 116–136. Saatavilla: https://hdl.handle.net/10520/AJA10231757_485 (linkki tarkistettu 21.8.2025).
- Carroll, Noël (1990) *The Philosophy of Horror – Or, Paradoxes of the Heart*. New York: Routledge.
- Clover, Carol J. (2015 [alkup. 1992]) *Men, Women, and Chainsaws: Gender in the Modern Horror Film*. New Jersey: Princeton University Press.
- Flavin, Christopher (2003) Fear of The World – Folk Horror in Early British Literature. Teoksessa Robert Edgar & Wayne Johnson (toim.) *The Routledge Companion to Folk Horror*. Lontoo: Routledge, 9–19.
- Hackett, Jon & Harrington, Seán (2019) *Beasts of the Forest: Denizens of the Dark Woods*. John Libbey Publishing Ltd.
- Heller-Nicholas, Alexandra (2014) *Found Footage Horror Films: Fear and the Appearance of Reality*. Jefferson, North Carolina: McFarland & Company.
- Hellerman, Jason (2024) The Ultimate Guide to Horror Subgenres. Saatavilla: <https://nofilmschool.com/horror-subgenres> (linkki tarkistettu 15.6.2025).
- Hutchings, Peter (2004) *The Horror Film*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Parker, Elizabeth (2019) EcoGothic Secrets: Venturing Beneath the Deep Dark Forest. Teoksessa Jon Hackett & Seán Harrington (toim.) *Beasts of the Forest: Denizens of the Dark Woods*. John Libbey Publishing Ltd.
- Parker, Elizabeth (2020) *The Forest and the EcoGothic: The Deep Dark Woods in the Popular Imagination*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Steiff, Josef (2020) To Lose My Mind and Find My Soul: The Masculine and Feminine in Films Set in the Forest. *Cuaderno* 91, 249–258. <https://doi.org/10.18682/cdc.vi91.3844>.
- Tudor, Andrew (1989) *Monsters and Mad Scientists: A Cultural History of the Horror Movie*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Turnock, Bryan (2019) *Studying Horror Cinema*. Leighton Buzzard: Auteur Publishing.
- Wood, Robin (2018) *Robin Wood on the Horror Film: Collected Essays and Reviews*. Barry Keith Grant (toim.) Detroit: Wayne State University Press.